

TEOSSEITTELY

Torstai 13.9.2018 klo 19 Konserttisali
"SYKSYINEN PÄIVÄKIRJA"
SINFONIASARJA II
Kuopion kaupunginorkesteri
Alberto Hold-Garrido, kapellimestari
Christine Åstrand, viulu

Carl Nielsen (1865 – 1931): Helios-alkusoitto (1903)
Carl Nielsen (1865 – 1931): Viulukonsertto (1911)
Rued Langgaard (1893 – 1952): Sinfonia nro 4 "Putoavat lehdet" (1948)

TUNNEMMEKO TANSKAN?

Viisi vuotta Kuopion ylikapellimestarina tutuksi tullut Alberto Hold-Garrido johti omalla kaudellaan maltillisesti tanskalaista musiikkia, vaikka sanoo yhdeksi tehtävistään perehdyttää suomalaiset paremmin maansa säveltäjiin. "Onhan tanskalainen musiikki osa minua, identiteettiäni ja kansallisuuttani." Aiemmin hän on johtanut Kuopiossa Nielsenin kaksi ensimmäistä sinfoniaa, huilukonserton ja sinfonisen rapsodian *Pan ja Syrinx*. Ilokseen hän on huomannut, että orkesteri on ottanut hänen selkensä takana ohjelmistoon myös Nielsenin kuudennen sinfonian. "Se on mielipuolisen vaikea teos soittaa!"

Tänään Hold-Garridon tanskalaisessa konsertissa soivat kaksi ääripäätä, Nielsenin kenties suosituimmat teokset, *Helios*-alkusoitto ja viulukonsertto, ja pahasti Nielsenin varjoon jääneen erakkosäveltäjä Rued Langgaardin neljäs sinfonia. Sen otsikko on "Putoavat lehdet", ja syksyinen maisema olikin yksi syy soittaa Langgaardin 16 sinfoniasta juuri tämä tänään Kuopiossa. Hold-Garrido uskoo, että luontoa kuvaava teos sopii suomalaisille hyvin ensikosketukseksi Langgaardin musiikkiin.

"Nielseniä ja Langgaardia ei voi verrata toisiinsa. He ovat kuin Brahms ja Bruckner", sanoo Hold-Garrido. Hän ei myöskään lämpene samana vuonna syntyneiden Nielsenin ja Sibeliuksen vertailulle. "Heillä kummallakin on valtava rooli maansa mentaliteetissa, historiassa ja kulttuurissa. Ja kuitenkin heidän musiikkinsa ovat kuin eri aurinkokunnista!" Ehkä Tanska ja Suomi eivät olekaan niin läheisiä kansoja ja kulttuureja kuin pohjoismaisuuteen kiinni kasvaneina luulemme?

Carl Nielsen oli kiinnostunut arkeologiasta. Kun hänen kuvanveistäjävaimonsa sai apurahan vuonna 1902 matkustaakseen Ateenaan tekemään kopioita Akropoliksen museon patsaista, Nielsen lähti innolla matkalle mukaan. Monien tutkimusretkien lomassa syntyi Ateenassa alkusoitto *Helios*, jossa kuvataan auringon nousu ja lasku Egeanmerellä.

Viulukonserttonsa Nielsen kirjoitti 1911 vävyllään, viulisti Emil Telmányille. Työ alkoi Norjassa Bergenissä, jossa Nielsen oli tapaamassa Edvard Griegin leskeä Ninaa. Säveltäminen tuotti Nielsenille poikkeuksellisesti tuskaa, sillä hän koki teoksen paineet kohtuuttomina, pitäisihän viulukonserton olla suurta musiikkia, jossa soitinsolisti pääsee monipuolisesti oikeuksiinsa. Eikä olisi pahitteeksi, jos yleisökin pitäisi kuulemastaan. Teos kuultiin ensimmäisen kerran seuraavana vuonna samassa konsertissa Nielsenin kolmannen sinfonian kanssa, mutta solistiksi ei nyt

kelvannutkaan vävy-poika, vaan tehtävään pyydettiin tanskalainen virtuoosi Peder Möller. Tyyliään teos poikkeaa sinfonioiden Nielsenistä. Sitä voisi jopa luonnehtia usklassiseksi, siinä määrin melodiakeskeistä ja selkeätä musiikki on.

Tanskalaiselle Christine Åstrandille Nielsenin konserton soittaminen on yhtä tuttua kuin Pekka Kuusistolle Sibeliuksen konserton. Åstrand on harvinaisen monipuolinen viulisti, joka on jo nuoresta viihtynyt niin orkesterissa, solistina kuin kamarimuusikkona. Tanskan kansallisessa sinfoniaorkesterissa hän on toiminut konserttimestarina 24-vuotiaasta.

Suomessa monet säveltäjät mieltävät jääneensä Sibeliuksen varjoon. Aina, kun jossain soi suomalainen musiikki, valitaan Sibeliuksen teoksia. Kaikki Sibeliuksen jälkeen sävelletty vertautuu Sibeliukseen, ikään kuin vain hän pystyisi synnyttämään musiikissa jotain merkittävää tai suomalaisesti tulkittavaa.

Sama tilanne on tietysti Tanskassa, vaikka sen kulttuurihistoria ulottuu paljon meitä syvemmälle. Toisin kuin Sibelius, Nielsen itse oli osasyynä nuoremman polven syrjimiseen. Tämän sai kokea erityisen raskaasti Rued Langgaard, jota kutsutaan Tanskan näkymättömäksi sinfonikoksi. Nielsen ja hänen tukijoukkonsa yksinkertaisesti pelasivat syrjään nuoren, poikkeuksellisen persoonallisen säveltäjän. Hänen musiikkiaan ei soitettu eikä kukaan oikein tiennyt hänestä. Lapsinerona uransa aloittanut Langgaard päätyi erakoksi, joka sai ensimmäisen työpaikkansa muusikkona 46-vuotiaana, kun hänet nimitettiin Tanskan vanhimman kaupungin, Riben, tuomiokirkon urkuriksi.

Langgaard totisesti sävelsi toisin kuin mihin Nielsen ja hänen imitaattorinsa olivat tottuneet. Hänen laaja, yli 400 teosta sisältävä tuotantonsa ei ole mitenkään yhtenäinen eikä siihen sovi oikein mikään tunnettu tyyli. Nielsenille hän oli liian moderni, modernisteille liian romanttinen. "Langgaardin musiikissa on tärkeätä hänen myöhästyneen romanttinen skitsofreniansa", sanoo Hold-Garrido eikä viittaa skitsofrenialla säveltäjään vaan tämän tyylillisesti jakomieliseen musiikkiin.

Neljäs sinfonia käsittelee myrskyisästi syksyä 13 jaksossa, joista syntyy yksiosainen teos. Säveltäjä on antanut osille jaksoista runolliset nimet, joita ei tarvitse ottaa turhan vakavasti. Alle puolituntinen musiikki kauhoo aina Wagnerin ja Richard Straussin nuottilaareilla eikä kuulija voi välttyä ajattelemasta myös Bruckneria, joka hänkin joutui persoonallisen tyylinsä tähden valtavirran ulkopuolelle.

Langgaardin syksyinen päiväkirja on emotionaalinen matka erilaisiin tunteisiin, tunnelmiin ja sointiväreihin vailla rakenteellista logiikkaa. "Neljäs sinfonia on sekä herkkä että väkivaltainen. Se houkuttelee haaveilemaan ja aiheuttaa painajaisia. Se saa meidät haistamaan kukkia, nauttimaan niityistä ja pelkäämään lähestyvää myrskyä, mutta voi myös herättää aggressioita", maalaillee Hold-Garrido.

Tekstit:

Hannele Eklund ja Minna Lindgren

© *Maisteriviestintää*